

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franciškanova ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Ne frankantnih pism na sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 din za inozemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davok posebej. Pošt. šte. rač. 11.153. Telefon 43-86

Ljudska izobrazba in učitelj

Razni časopisi ponovno na široko obravnavajo vprašanje naše ljudske prosvete in ljudskošolskega učitelja ter s tem kažejo zanimanje za to prevažno splošno narodno vprašanje. Vendar se pri tem porajajo napadni sklepi, ki posebno globoko zadevajo učitelja, in to se najbolj dogaja v taboru tistih, ki smatrajo ljudstvo in ljudsko prosveto za svoje politično lovišče. Brez vsakršne naklonjenosti do učitelja in njegovih upravičenih šolskih, stanovskih in osebnih teženj službenega značaja, ovirajo njegovo delo med narodom, mu predpisujejo ozko začrtano učno snov in vzgojna načela ter mu režejo mačehovski kos kruha — se postavljajo v pozicijskega sodnika ter mu očitajo vse ono, kar bi učitelj rad storil, pa radi njih nasprotstva storiti ne more.

Učiteljstvu se očita npravna, kulturna in gospodarska zaostalost našega naroda, pa če vse to spada v delokrog njegovega dela ali ne. Nekdo mora biti kriv, pa naj bo kriv učitelj, ki vodi narod k višji izobrazbi, ter s tem h kritični presoji veljakov in k samostojnemu narodnemu življenju, ki dela konec nedemokratičnemu sedanjemu stanju.

Da pa ne bomo podobni onim, ki danes slepo s težkimi obdolžitvami udarjajo po učiteljstvu, postavimo se v sredo neke dolenske vasi, njenega življenja in njenih prilik.

Za uspešen pouk sta potrebna dva, učenec in učitelj. Da pa moreta pravilno vršiti svoji vlogi, morajo biti dani gotovi pogoji. Učenec mora biti psihološko in gmotno pripravljen za sprejem, a učitelj duševno, tehnično in gmotno oskrbljen, da more pravilno podajati.

Podlaga vsaki izobrazbi je gotovo gmotna višina in zadostna materialna preskrba prebivalstva. Kakor izobrazba oploja narodno gospodarstvo in viša gospodarski donos, tako tudi boljša oskrbljenost naroda ustvarja psihološko pripravljenost za sprejem naukov. Trgovsko bi rekli: Denar podpira in omogoča izobrazbo, a izobrazba redi denar. Ako pa ena teh dveh činjenic odpade, druga brez prve, in obratno, hira. Tako moremo trditi, da dobre gospodarske in kulturne prilike na Holandskem in Danskem, kot idealov naših kmetov, niso zgolj plod učiteljevega truda, temveč predvsem tamkajšnjih ugodnih gospodarskih ureditev in razmer.

Ako pogledamo našo slovensko vas, vidimo, da se za njen gospodarski dvig ne store nobeni odločilni ukrepi, in da ljudstvo ostaja v sponah bede, po drugi strani pa prav isti, ki se imajo za očete in varuhe naroda, ne store za gospodarski dvig vasi ničesar uspešnega ter vso krivdo za slabe razmere vale na učitelja, ki je sam žrtev teh razmer.

Ali kdo rešuje problem osebnikov, kočarjev in viničarjev in vsega drugega podeželskega proletariata, ki bos in gol polni naše šole? Kako naj tu učitelj dvigne človeka iz kulturnih nižin, ko ta človek prezeba in gladije brez vsake nade za izboljšanje? Ali niso tu poklicani drugi činitelji, da človeku preskrbe delo, da ne bo od 12 mesecev leta, 6 mesecev po malem in na pol zastoj dninaril, drugo polovico leta pa živel od ne ve se česa?

Kdo bo uredil razmerje kmetijskih služkinj, nezakonskih otrok, številnih družin brez zemlje in brez izhoda v obrt, izboljšal položaj malega kmeta? Kdo mora osuševati močvirja, zaježiti hudournike, ravnati reke, ki zasipavajo ogromna površja; skrbeti za mednarodno trgovino, pravilno razmerje med dohodki in prodajo?

Kdo bo naštel vse neštete probleme našega narodnega gospodarstva, v zvezi s tem tudi za boljšo gmotno preskrbljenost našega podežlja, ki ustvarja razpoloženje za sprejem višjih kulturnih dobrin!

Navedeni nereseni problemi poleg mnogih drugih vprašanj pravnega in socialnega značaja vzbujajo kaj malo pogojev za uspešno izobraževalno delo, ki se v danih razmerah nadvse požrtvovalno vrši.

K tem neugodnim socialnim razmeram moramo pristeti še sistematsko hujskanje in vzbujanje odpora do učiteljstva in njegovega dela. Brez prikrivanja — ali nima ves krik o naši šoli pred vsem namena vzbuditi nerazpoloženje do učiteljstva? Ali ni šolsko in prosvetno delo učitelja tem činiteljem le v toliko mar, kolikor ustreza njih političnim ciljem in koristim? Ali ne streme vse razprave in predlagane reforme o ljudski šoli in med učiteljskim kadrom, da se zagotovi prevpliv določenih struji?

Ko govorimo o neki slovenski vasi, trdimo, da se je v tej vasi neko važno kmetško gospodarsko društvo v kali zatrla, ker ga je vodil učitelj, ki ni bil po okusu veljakov. In vsa slovenska zemlja je danes taka vas. Učiteljevo delo danes uspeva le v toliko, kolikor mu dobrohotno dopuščajo oni, ki kriče divjaški krik o malem smislu učitelja za kmetške potrebe.

Zato upravičeno dvomimo v iskrenost izjav za kulturnejšim dvigom vasi.

Ko se od učitelja zahteva pospešeno delo v šoli in izven nje, ko so ga ogradiili s točnimi predpisi in nadzirani, ter ga ovirajo pri prostovoljnem kulturnem delu med narodom, nudi zopet nov dokaz o neresnem hotenju po uspešnem in svobodnem učiteljevem prosvetnem delu.

Kakor smo pri učencu navedli pogoje, ki ustvarjajo višjo izobrazbo, tako tudi pri učiteljstvu nastopajo psihološki, tehnični in gmotni pogoji za uspešno delo.

Kakšna je gmotna preskrbljenost učiteljstva, povedo številke: dnevničarji 800 din, pripravniki 900 din, srednji službeni letniki 1500 din, najstarejši, pred pokojem, 2000 din. Pri tem pa smo dolžni navesti, da morajo srednji in višji letniki vzdrževati otroke v višjih šolah, kar znese mesečno za enega otroka 500—750 din brez obleke in knjig.

To »blagostanje« večajo znamenita izbirna napredovanja, ko čakajo neizbrani polnih 5 let dalj na višjo skupino, pri čemer se morajo zadovoljevati za tisočake, ki jim pripadajo.

Gospodarski krogi se zavzemajo za zvižanje naših plač

»Trgovski list« priobčuje pod naslovom »Za zboljšanje plač državnim nameščencem« predlog, ki ga je v Zbornici za trgovino, obrt in industrijo dal zbornični svetnik g. Joža Hrastelj. Iz tega predloga je razvidno, da tudi gospodarski krogi občutijo težak položaj državnega uslužbenca in zato se zavzemajo za zvižanje naših plač. Predlog se glasi:

Službeni prejemki državnega nameščenstva že od raznih preureditev, ki so se izvršile v pokojni dobi, niso bili docela v skladu z dejanskimi potrebami. V nižjih in srednjih položajih ostajajo daleko pod minimumom, katerega človek za življenje nujno potrebuje. Ze do zdaj si državni nameščenci največkrat ni mogli nabavljati nikake obleke, perila in obutve, ker so mu službeni prejemki komaj zadostovali za skromno prehrano in stanovanje. Naše gospodarstvo ravno zaradi dejstva, da si državni nameščenci ne morejo privoščiti niti tega, kar nujno potrebujejo, veliko trpi in se posebno naša trgovina ne more toliko razviti, da bi normalno poslovala.

V zadnjem času se položaj od dne do dne poostruje. Najnujnejše življenjske potreščine, n. pr. moka, kolonialno blago, ma-

Ta nenapredovanja pa niso slučajna, ampak premišljena ter namenjena za tiste, katerih delo je treba preprečiti. — Pri takem nizkem gmotnem stanju se samoizobraževanje ne more, ali v prav skromni meri more vršiti, kar niža psihološko in tehnično pripravljenost za učinkovitejšim delom. Ako pa učitelj kljub temu dela, domače struje poskrbe, da se umiri.

Zato trdimo, da za sedanje prosvetno stanje učitelj v celoti ne more odgovarjati, ker ni svoboden pri svojem delu. Sedanje prosvetno stanje ni izkaz učiteljeve nedelavnosti, temveč razmer, v katerih živita učitelj in narod.

Vse javno delo odločujočih činiteljev je osredotočeno za strankarskimi cilji in ideali, ne pa za gospodarskim in kulturnim dvigom vasi in vsega naroda.

Postopki za kulturnejšo preobrazbo so zgrešeni, ker izvirajo iz političnih nagibov. Hočejo podrediti ljudstva in učitelja neki politični ali tudi svetovnonazorski struji, ne pa svobodno kulturno in gospodarsko tekmovanje naroda. Učitelj je pri tem ovira, ki jo je treba zrušiti.

Takšen je obraz stvari brez maske.

B.

nufaktura itd. se postopoma draže, kar je pač naravno, ker so tudi za trgovce nabavni pogoji vedno težji. Danes državni nameščenci ne zasluži niti toliko, da bi se pri življenju iz rok v usta po vedno višjih cenah mogli tudi skromno preživeti. Posebno so prizadete družine s številnimi nepreskrbljenimi otroki. Naš upravni aparat, katerega predstavljajo državni in avtonomni nameščenci, se vedno bolj proletarizira, kar ni niti v našem državnem, še manj pa v gospodarskem interesu.

Smatram za potrebno, da zbornica opozori osrednjo vladno na nujno potrebo, da se materialni položaj državnih in samoupravnih nameščencev, zlasti srednjih in nižjih, izboljša, in predlagam, da se pošlje s tega mesta na ministrski svet naslednja brzojavka:

Zbornica za trgovino, obrt in industrijo kot predstavnica gospodarstva dravske banovine opozarja osrednjo vladno na vedno bednejši položaj državnih nameščencev, posebno onih s številnejšo družino. Položaj je ravno v sedanjih časih, ko so najnujnejše potrebščine od dne do dne dražje, tako neugoden, da je pomoč nujno potrebna. Prosimo, da osrednja vlada posveti temu vprašanju vso pozornost, ker ni niti v državnem niti gospodarskem interesu, da stan državnih nameščencev vedno bolj propada in se proletarizira.

Naši izseljenci

Slovence srečavamo po vsej zemeljski obli, najdemo jih v Severni in Južni Ameriki, v Franciji, Belgiji, Holandiji, Nemčiji, Egiptu, daljni Avstraliji, Kitajski, Japonski in drugod. Nad 600.000 ljudi naše krvi je v tujini odtrgano od rodne grude. Ako pristajemo k tem še 120.000 Slovencev na Koroškem in 600.000 na Primorskem stojimo pred porazno ugotovitvijo, da živi danes že nad en milijon Slovencev izven državnih meja naše domovine, torej skoro toliko, kolikor nas je pod domačim krovom.

Za nas mali slovenski narod je to ogromna številka, ki mora dati vsakemu Slovencu mnogo misliti, kajti slabi gospodarji bi bili v domači hiši, ako ne bi zadostno skrbeli za sinove in hčere, ki so morali s trehuhom za kruhom po svetu, in velika bi bila naša malomarnost, ako bi jih pustili utoniti med drugimi narodi. Naš je itak majhen narod bi v doglednem času propadel.

Naša trda slovenska gruda ni mogla vsem dati kruha, zato so si ga morali nekateri poiskati v bližnjih in daljnih tujih deželah. Trd je ta kruh, saj opravljajo povsod najtežja dela. Pri tem ne gledajo toliko na udobnost svojega življenja, kakor pa na svoje zadolžene domove v domovini, ki stoji večinoma vsi tik pred propadom. Ogromne vsote denarja je prejela naša domovina od naših rojakov, denarja, katerega so si morali dobesedno odtrgati od ust. To je dovolj jasen dokaz, kako slovenski izseljenec ljubi svojo domačo zemljo.

S svojim vestnim delom so naši izseljenci poneli tudi ime in ugled naše zemlje v daljni svet, saj so povsod krepko uveljavljajo in danes imamo že odlične moze od delavca do znanstvenika, ki so tujini dokazali, da smo Slovenci kulturni narod.

Nekaj bežnih pogledov v življenje in delovanje naših izseljencev nam bo nazorno kazalo, kako živijo in česa jim manjka. Najlepšo sliko nam nudijo izseljenci v Združenih ameriških državah, kjer so strnjeni v števil-

čno močnih društvih pod vodstvom razsodnih voditeljev. Slovenci zavzemajo tu v politiki države že odločilna in marsikje vodilna mesta. Zalostnejša slika je v Kanadi, kjer nimajo naši rojaki nobene večje skupne naselbine, nobenega učitelja in duhovnika, kjer nimajo svojih organizacij. Prepričani samim sebi tonejo med tujim narodom...

V Nemčijo so se Slovenci selili že zgodaj, posebno radi so zahajali tja po kruh slovenski rudarji. Dolga leta se domovina zanje ni zanimala, šele nemški duhovniki so jih začeli organizirati.

Nekaj tisočev Slovencev živi v Holandiji pod vodstvom enega samega slovenskega kapucina. Potrebovali bi nujno slovenskega učitelja, ki bi učil mladino slovenščine.

V Belgiji ima nekaj nad 10.000 Slovencev sicer mnogo svojih društev, vendar pa samo enega učitelja (tov. Stoviček), ki vrši veliko hvalevredno delo med našo izseljenško naselbino in društvu.

Posebno mnogo so trpeli naši izseljenci v Franciji. V Franciji bi potrebovali, da bi se dosegla delavska pogodba med našo državo in Francijo. Ker ta ni obstojala, so francoski delodajalci brezsrčno izkoriščevali naše delavce, za časa francoske krize pa so naše delavce prvi poglani na cesto, dokler jih niso izgnali nazaj v domovino. Danes so razmere nekoliko ugodnejše in vse kaže, da se bodo še izboljšale. Po vsej Franciji raztreseni Slovenci žive brez učiteljev in voditeljev.

O življenju naših rojakov v Egiptu in Avstraliji ne vemo mnogo, ker ne prihajajo od tam nobena poročila. Verjetno je, da žive brez društev in voditeljev.

Mnogo Slovencev so spravili v Brazilijo brezvestni agenti. Slovenci so bili prodani kot sužnji lastnikom raznih plantaž, na katerih so morali delati kakor živina. Po vojni se je preselilo tja tudi mnogo primorskih Slovencev. Do zadnjih mesecev niso imeli nikakega vladnega zastopnika, ne poslanika, ne konzula

la in niti izseljenškega dopisnika ne. Več let prosijo za slovenske učitelje in duhovnike...

V Argentini vodijo 20.000 Slovencev duhovniki. Razvoj njihovih organizacij je še v povojih in treba bo še veliko pomoči iz domovine.

Celotna slika naših izseljencev ni torej razveseljiva. Naša kri tone po naši malomarnosti v tujem morju. V borbi za obstoj se morajo zanašati samo na sebe, na majhno pomoč svojih sorodnikov v domovini in na privatno iniciativo redkih društev in družb v domovini, ki pa morejo zadostiti le najbolj kričečim potrebam naših izseljencev. Sistematičnega dela za izboljšanje položaja med Slovenci v tujini ni! Mnogo smo grešili na svoji izseljenški krvi in premalo smo se zavredali svoje dolžnosti do nje. Kaj žrtvujejo drugi narodi za svoje rojake v tujini, občutimo na lastnem telesu. Z načrtnim delom dvigajo nacionalni, gospodarski in kulturni nivo lastne krvi, da ne tone... Težki milijoni se uporabljajo za to. Uspeh? Zvesti ostanejo svoji domovini, zvesti onim, ki jih niso prodali. Tako delajo veliki narodi, koliko bolj ljubosumno bi morali paziti mi na svoje izseljence v tujini, ker smo številčno majhni in koliko uspešnejša bi bila organizirana pomoč, ker smo Slovenci borbeni in imamo mnogo življenjske sile. Da so se naši izseljenci vzdržali na današnji stopnji, se imajo zahvaliti samo sebi, lahko pa bi se počutili bolj vezani na svojo domačo grudo, ako bi od nje prejeli kako pomoč.

Slovensko učiteljstvo je enodušnega mnjenja, da je pomoč nujna in potrebna. Na pomoč mora prihiteti ves slovenski narod, ker se bje boj za njegov življenjski obstoj in ne sme prepušiti, da izgubi polagoma polovico svojih sinov in hčera. Predvsem stoji slovensko učiteljstvo na stališču, da se morajo ustanoviti povsod tam izseljenške šole, kjer so dani vsi potrebni pogoji in da se na nje nastavi učiteljstvo iz domovine. Šola s slovensko besedo je in bo ostala najvažnejši faktor proti potujčevanju našega življa v tujini. Mladina bi se učila v njej rodne jezika svojih staršev, spoznala bi svoje poreklo in črpala moči za življenje. Mladina, ki je sedaj v največji nevarnosti, ne bi nikoli pozabila svojega materinega jezika, z njim pa tudi ne domovine svojih staršev. Ostala bi narodno zavedna in ponosna na svoj slovenski rod.

Tovarišicam!

Poročilo o predsedniškem zboru v Ljubljani, ki je izšlo v »Učiteljskem tovarišu« od 9. novembra t. l., mi je vzbudilo mnogo misli. Predvsem me je zanimala točka, ki govori o aktivizaciji članstva, ker obeta zelo poživiti delo po naših društvih. Pri tem sem najbolj mislila na tovarišice, ki sestavljajo večino članstva JUU, a pri organizacijskem delu stojijo ali pasivno in nezainteresirano ob strani, ali prevzemajo pod moškim vodstvom podrejenost, prav za prav neodgovorna mesta, le kake posameznice kažejo večjo aktivnost in samostojnost. Ta moja opažanja so me napotila na misel, da bi bila zdaj prav posebno ugodna prilika, da bi tovarišice z vso aktivnostjo posegle v delo za našo organizacijo in za naš boljši položaj. Pri tem upoštevam tudi delo za izboljšanje naših šolskih razmer, kar je predvsem program »Učit. pokreta«. Kolikor je razvidno iz »Prosvete«, je sodelovalo prvo leto pri anketah od 25 pokretašev le 6 tovarišic, kar je spričo važnosti teh raziskovanj zelo malo število. Drugo leto, ko so se ankete izvedle na širši osnovi, je upati, da se jih je udeležilo tudi razmeroma večje število tovarišic. Na tem mestu pa je treba poudariti: s sodelovanjem pri pokretaškem delu se priključujejo tovarišice pobornikom za izboljšanje splošnih šolskih razmer in s tem za dvig ravni splošne ljudske izobrazbe. Pri tem delu tovariši pač ne bodo mogli dolgo pogrešati tovarišic, katerim se nudijo v okviru »Učit. pokreta« čisto specialne naloge raziskovanja.

Zakaj je potrebno, da se tovarišice pridružijo delu in borbi svojih tovarišev? — Spominjajte se še nedavnih bojov proti celibatu, ki je našel svoj odmev v dnevnem in našem stanovskem časopisu. Ta borba ni bila sama sebi namen, to se pravi, ni šla v

Vseblina:

Ljudska izobrazba in učitelj.

Gospodarski krogi se zavzemajo za zvižanje naših plač.

Tovarišicam!

Dva pomembna članka »Politike«.

UČITELJI PRIPRAVNIKI IN NJIHOV POLOŽAJ: Najbolj smo prizadeti maturantje iz l. 1931. — Pripravnik v plašču šolskega upravitelja.

Splošne vesti. — Osebnostne zadeve. — Kaj vse pišejo. — Mladinska matica. — Učiteljska tiskarna. — Šolski radio. — Naša gospodarska organizacija. — Stanovska organizacija JUU.